ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Karla Šimky a Mgr. Evy Šonkové v právní věci žalobce: **Mgr. F. Š.,** proti žalované: **Vězeňská služba České republiky, Věznice Plzeň,** se sídlem Klatovská třída 202, Plzeň, ve věci žaloby na ochranu proti nečinnosti žalované, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti výroku II. usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 28. 11. 2018, č. j. 30 A 279/2018 - 29,

takto:

I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce **se zamítá.**

II. Kasační stížnost **se zamítá.**

III. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

IV. Žalované **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává.**

Odůvodnění:

[1] Žalobou podanou dne 5. 11. 2018 u Krajského soudu v Plzni (dále jen „krajský soud“) se žalobce domáhal vydání předběžného opatření, jímž by soud nařídil žalované, aby se zdržela všech dehonestujících a diskriminačních výroků při výkonu své funkce, které snižují důstojnost žalobce; dále navrhoval přikázat žalované, aby ve lhůtě 15 dní od doručení rozsudku zjednala nápravu při vyřizování žádosti o informace ze dne 20. 6. 2018 a vydala rozhodnutí ve věci. Žalobce zároveň požádal o osvobození od soudního poplatku a ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení před krajským soudem.

[2] Usnesením ze dne 28. 11. 2018, č. j. 30 A 279/2018 – 29 (dále jen „napadené usnesení“), krajský soud rozhodl tak, že výrokem I. žalobce zcela osvobodil od soudního

poplatku, výrokem II. pak zamítl návrh na ustanovení zástupce, a to z důvodu, že žalobce nesplňuje jednu ze zákonných podmínek pro ustanovení zástupce, totiž že je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů. Z dopisů adresovaných Ministerstvu spravedlnosti, Poslanecké sněmovně a Vězeňské službě, které žalobce zaslal jako přílohy svých podání (založeno ve spise sp. zn. 30 A 277/2018), zjistil krajský soud, že žalobce je vystudovaný právník, přičemž se tak i sám označuje. Za této situace neshledal krajský soud nezbytnost ustanovení zástupce; tento závěr podporovala i skutečnost, že žaloba netrpěla žádnými vadami a byla projednatelná, pročež nebylo třeba v dané věci učinit žádné další odborné doplnění či vyjádření.

[3] Proti výroku II. napadeného usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost, v níž se domáhá jeho zrušení a v tomto rozsahu vrácení věci k dalšímu řízení. Stěžovatel uvádí, že je sice původní profesí advokát s dlouholetou advokátní praxí, ale je také osobou omezenou v pohybu pravé ruky, což dokládá hrubou úpravou písemností, když s opisováním podání mu pomáhají i někteří další odsouzení, což považuje za absurdní. Ve výkonu trestu je v nevýhodném postavení, neboť nemá k dispozici na rozdíl od žalované profesionální tým právníků, odbornou literaturu ani aktuální judikaturu, což v režimu kontradiktorního řízení představuje porušení zásady rovnosti účastníků. Stěžovatel zároveň v kasační stížnosti požádal o osvobození od soudního poplatku a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti, neboť je osobou se zdravotním postižením.

[4] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval posouzením, zda byly splněny podmínky řízení. Zjistil, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, vůči němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná a jsou splněny i obsahové náležitosti stížnosti dle § 106 s. ř. s.

[5] Nejvyšší správní soud v usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, dospěl k závěru, že „*stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě), či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností [§ 1 písm. a), § 2 odst. 2 písm. b) a § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích.*“ V projednávaném případě nebylo kasační stížností napadeným usnesením rozhodováno o věci samé, a proto stěžovateli nevzniká povinnost soudní poplatek zaplatit.

[6] Výše uvedené závěry učiněné ve vztahu k soudnímu poplatku dále promítl rozšířený senát v uvedeném usnesení i do úvah o povinném zastoupení stěžovatele. „*Je-li podána kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků, o neustanovení zástupce či proti jinému procesnímu usnesení učiněnému v řízení o žalobě, je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde ustanovení § 105 odst. 1 a 2 s. ř. s. neuplatní.*“ Stěžovatel tedy nemusí být v tomto řízení zastoupen advokátem. Přestože ovšem zastoupení není v předmětné věci obligatorní, stěžovatel o ustanovení zástupce požádal, pročež Nejvyšší správní soud musel o tomto návrhu rozhodnout. Podle § 35 odst. 9 s. ř. s. se pro rozhodnutí o ustanovení zástupce vyžaduje kumulativní splnění dvou podmínek, a to jednak splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků, jednak též nezbytná potřeba takového zastoupení k ochraně práv účastníka řízení. Nejvyšší správní soud neshledal především splnění druhé

nutné podmínky pro ustanovení zástupce, tedy jeho nezbytnost k ochraně práv stěžovatele. Kasační stížnost má požadované základní náležitosti, je zřejmé, čeho se jí stěžovatel domáhá; přitom v předmětné věci se jedná o posouzení nikterak komplikované otázky, o které soud může rozhodnout na základě podané kasační stížnosti a podkladů obsažených ve spise, aniž by bylo třeba za tímto účelem stěžovateli ustanovovat zástupce. Za této situace tedy Nejvyšší správní soud návrh na ustanovení zástupce výrokem I. zamítl (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2018, č. j. 5 As 79/2018 – 11, či ze dne 22. 11. 2018, č. j. 7 As 353/2018 - 38).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Nejvyšší správní soud k věci samé nejprve uvádí, že v řízení o žalobě není zastoupení advokátem povinné. Soudní řád správní však umožňuje, aby byl účastníku řízení zástupce ustanoven, a to za současného splnění čtyř předpokladů (§ 35 odst. 9 s. ř. s. ve spojení s § 36 odst. 3 téhož zákona): 1) je podán návrh na ustanovení zástupce, 2) podaný návrh na zahájení řízení není zjevně neúspěšný, 3) žadatel doložil nedostatek prostředků pro vedení řízení a 4) ustanovení zástupce je nezbytně třeba k ochraně navrhovatelových práv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 9. 2015, č. j. 1 As 197/2015 - 19).

[9] Spornou v posuzované věci je otázka, zda byla v případě stěžovatele v řízení před krajským soudem naplněna čtvrtá z výše uvedených podmínek, tedy zda bylo ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv.

[10] Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že správní soud by měl při posuzování naplnění této podmínky přihlížet zejména k charakteru projednávané věci, k osobnostním poměrům žalující osoby, k úrovni žaloby, případně dalších podání, z nichž lze dovodit úroveň povědomí žalobce o jeho právech v soudním procesu a vůbec právních poměrech v České republice, a také k tomu, zda je účastník řízení českým občanem a ovládá český jazyk (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2003, č. j. 1 Azs 5/2003 - 46, ze dne 26. 2. 2004, č. j. 6 Azs 19/2003 - 45, ze dne 8. 1. 2013, č. j. 3 As 92/2012 - 34, ze dne 31. 5. 2011, č. j. 5 Afs 20/2011 - 62, či ze dne 21. 5. 2015, č. j. 7 As 84/2015 - 14). Za hlavní kritérium je přitom pro závěr soudu o potřebě ochrany práv účastníka řízení považován návrh (žaloba) a jeho obsahová a formální úroveň, neboť právě formulace návrhu (žaloby) klade na účastníka řízení po odborné stránce největší nároky (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 - 64, a ze dne 27. 9. 2017, č. j. 1 As 312/2017 - 12).

[11] Krajský soud se v právě projednávané věci uvedenými kritérii pro posouzení naplnění podmínky, zda bylo ustanovení zástupce pro řízení o žalobě nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv, dostatečně zabýval. Z napadeného usnesení vyplývá, že zvážil zejména formální i obsahovou úroveň žaloby a osobnostní poměry stěžovatele. Dospěl přitom k závěru, že se stěžovatel v posuzované problematice i v soudním řízení orientuje, a nemělo by mu tedy nic bránit v řádném provádění procesních úkonů a plnohodnotné účasti na nich, aniž by bylo nepřípustně omezeno jeho právo bránit se proti rozhodnutí žalované.

[12] Nejvyšší správní soud se plně ztotožňuje se závěrem krajského soudu, že ustanovení zástupce nebylo nezbytně potřebné pro ochranu práv stěžovatele v řízení o žalobě. Stěžovatel byl schopen zformulovat správní žalobu splňující všechny nezbytné náležitosti po formální i obsahové stránce a svou schopnost orientovat se v právním řádu (jakožto bývalý advokát) prokázal kromě sepsání řádné žaloby rovněž tím, že se sám obrátil na Nejvyšší správní soud včasnou a bezvadnou kasační stížností. Schopnost stěžovatele vystupovat v řízení před krajským soudem samostatně potvrzuje i skutečnost, že stěžovatel v současnosti vede několik soudních a správních řízení obdobného charakteru jako v dané věci, v jejichž rámci své schopnosti řádně hájit svá práva a formulovat žalobní nároky konzistentně osvědčuje. K danému závěru ve skutkově podobných věcech srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 10. 2018, č. j. 4 As 274/2018 - 18, ze dne 27. 9. 2018, č. j. 4 As 275/2018 - 14, ze dne 11. 10. 2018, č. j. 4 As 268/2018 - 18, či ze dne 17. 10. 2018, č. j. 6 As 320/2018 - 30, ve kterém se soud zabýval obdobnou kasační stížností stěžovatele. Z hlediska potřeby ochrany práv účastníka řízení je nadto klíčová obsahová a formální úroveň žaloby, neboť, jak již výše zmíněno, právě formulace žaloby klade na účastníka řízení po odborné stránce největší nároky (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 – 64, ze dne 27. 9. 2017, č. j. 1 As 312/2017 – 12, ze dne 15. 11. 2018, č. j. 7 As 446/2018 – 18 či ze dne 22. 11. 2018, č. j. 7 As 353/2018 - 38).

[13] Uvedený závěr pak platí i přesto, že se stěžovatel v současné době nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, což by za jiných okolností svědčilo ustanovení advokáta pro hájení jeho práv. Kasační soud však, jak výše uvedeno, přihlédl k celkovému vyznění žaloby, na základě které lze učinit závěr, že se stěžovatel v problematice dobře orientuje a je schopen svá práva v soudním řízení aktivně uplatňovat (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2018, č. j. 4 As 300/2018 – 19). K námitce omezení pohyblivosti pravé ruky stěžovatele Nejvyšší správní soud uvádí, že žaloba byla psána strojově a podána vytištěná v listinné podobě, navíc tuto skutečnost stěžovatel v řízení před krajským soudem vůbec neuvedl, pročež krajskému soudu nelze vytýkat, že ji nezohlednil.

[14] Krajský soud tedy nepochybil, zamítl-li napadeným usnesením návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. S poukazem na shora uvedené důvody proto Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost stěžovatele jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

[15] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl ve věci úspěšný, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalované žádné náklady v řízení o kasační stížnosti nevznikly, proto jí soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. ledna 2019

pokračování

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu